

משה חיים פלח

בסוגיא דהוצין

למעלה מכ' אלא כל סכך פסול) מ"מ מחובר גרע ופוסל כנגדו, וגדר הדברים ז"צ [מיהו יתכן דעיקר כוונתו לחלק בין סכך גבוה מעשרים לסכך פסול כרצונו תס, ומחובר דנקט לאו דוקא, אלא משום דסוגיא דלקמן דפרכי' הא מצטרף סכך פסול מיירי במחובר נקיט הך פסולא, ולשון הרשב"א (עירוזין ג א) דלא אמרינן אלא בסכך שיש בו פסול מלד עלמו כגון מחובר וכיוצא בו עכ"ל].

(ב) עוד ז"צ הא דמבואר מדברי הרמב"ן, דמהאי טעמא נמי היכא דהוי סכך אחד מצטרף להכשיר, והנה עיקר הדבר דבכה"ג מצטרף להכשיר היה מבואר היטב, די"ל דכיון דנידון כולו כדבר אחד, ממילא חשיב כולו כלמטה מכ' דמקום הסכך נקבע כפי מקום צידו הפנימי (ויעוין בראשונים בסוגין ובעירוזין ג א ואכמ"ל) וכ"ש לרצה דטעמא משום שלטא עינא, דל"ש טעם הפסול בכה"ג (וכדציארו התוס' בריש פירקין ז א ד"ה אמר ויעוין בר"ן בעירוזין ג א) אך בדברי הרמב"ן משמע דהיינו דוקא משום דסכך למעלה מכ' לא חשיב סכך פסול, ומה"ט אין פוסל כנגדו אף צב' סככים, ואם גדר הדין משום דדיינינן ליה ככולו בתוך כ', לכאורה אין זה שייך להא דצב' סככים אינו פוסל כנגדו.

(ג) והנה שיטת רש"י והרא"ש בסוגיא דאיצטבא, דכולה כשרה מכח דינא דפסל היוצא מן הסוכה, והרי"ד תמה דהסכך הגבוה למעלה מעשרים הוי כשפודין של צרול, אך הרא"ש דחה דשאני סכך למעלה מעשרים דלא הוי סכך פסול ממש וכסברת ר"ת, וז"צ גדר האי דינא, דמ"מ צמה דמי לפסל, דהא צדינא דפסל נתחדש דלפסל היוצא מן הסוכה לא צעינן הכשר דפנות, ואילו הכא החסרון בסכך.

(ד) עוד ז"צ, דהנה לישנא דגמ' גבי איצטבא 'ויש צה הכשר סוכה' ומשמע דצעינן ז' טפחים וכן מבואר להדיא ברש"י, ומבואר דלא סגי צד' טפחים ומשהו, ולא אמרינן דהוי כאויר או סכך פסול פחות משלושה דמצטרפין, ויעוין בחזו"א (סי' קמד סק"ה) דמשמע דהיינו אף בגוונא דליכא ג' טפחים בין האיצטבא לדופן, וז"צ דהא חזינן דהך סכך עדיף מסכך פסול דעלמא, דאחר דאיכא הכשר סוכה מכשרינן אף להך סכך מדין פסל היוצא, ואילו לענין להצטרף אמרינן דגרע מסכך פסול ואינו מצטרף, ויעוין בחזו"א שם דסכך שלא במקומו גרע מסכך פסול לענין צירוף יעו"ש וז"צ.

היתה גבוהה מעשרים אמה והוצין יורדין בתוך עשרים אם צילתן מרובה מחמתן כשרה ואם לאו פסולה, נחלקו הראשונים בסכך למעלה מעשרים אמה, האם נידון כסכך פסול לגמרי ופוסל סכך כשר שתחתיו או לא, שיטת רצונו תס כפי שנראה מדברי תוס' (ט ז) דסכך למעלה מעשרים אמה מהני אף להצטרף עם סכך כשר שתחתיו ולהשלימו לשיעור צילתו מרובה מחמתו, וסוכה שתחת הסוכה אף היכא דהתחתונה חמתה מרובה מצילתה והעליונה גבוהה למעלה מעשרים אמה, מהני סכך העליונה להצטרף עם סכך התחתונה להשלימו לשיעור צילתה מרובה.

אולם מדברי הרמב"ן (במלחמות ז א) והריטב"א (ט ז) ועוד ראשונים מבואר דנהי דסכך למעלה מעשרים אמה לא חשיב סכך פסול, אך היינו דוקא לענין דאינו פוסל סכך כשר שכנגדו, ואף דבעלמא סברי כשיטת הראב"ה (סי' תריג) צ"ש הריב"א דסכך פסול פוסל סכך כשר שכנגדו (ויעוין בחי' הרמב"ן ט ז) אף מ"מ אינו מצטרף להכשר.

אולם הוסיף הרמב"ן דהיינו דוקא צב' סככים, וכגון צסוכה שתחת הסוכה, אך בסכך אחד שמקצתו למעלה מעשרים, הרי חלקו שלמעלה מעשרים אף מצטרף להכשיר, ומבואר בדברי הרמב"ן דהיינו דוקא משום הך סברא דסכך למעלה מעשרים לא חשיב פסול, אך אילו הוי אמרינן דחשיב סכך פסול לענין דפוסל כנגדו, אף בסכך אחד לא היה מצטרף להכשיר אלא היה פוסל, דהוי כהדלה עליה את הגפן, דסכך פסול פוסל אף בסמוך ול"ד במופלג יעו"ש.

(א) וגדר הדברים ז"צ, חדא עלם הא דאינו פוסל כנגדו, דהא צפשוטו סברת הראב"ה דסכך פסול אינו פוסל כנגדו היינו כלשון הריטב"א (ט ז) שהלל מן העליון הוא חסוד אף על פי שהוא מאוחר ורואין התחתון שתחתיו כאלו אינו כלל עכ"ל, וא"כ מה לי אי הסכך שלמעלה מעשרים הוי סכך פסול בעצמותו או לא, הא מ"מ כיון דהלל הוי מן העליון ואיהו לא מהני להכשיר, היאך תוכשר הסוכה ע"י הסכך התחתון.

ויעוין בצעל העיטור (הל' סוכה דע"ט ע"ג) דתחילה הוכיח מסוגין מדינא דהוצין דאין סכך פסול פוסל סכך כשר שכנגדו וכראיית תוס' (ט ז) וסיים לדחות וז"ל ואית מ"ד דלא אמרינן אלא במחובר עכ"ל (ויעוין עוד שם ח"ד דפ"ד ע"ג) ומבואר דלהך שיטה נהי דסכך פסול דעלמא אינו פוסל כנגדו (ול"ד סכך

דחלל סוכה תנן, ומעתה כיון דהסכך עזמו כשר הוא, ל"ש לדון דהוא פוסל את כל הסכך, וכשנבא לדון על הסוכה עזמה, הרי אינה גבוהה מעשרים אמה [אולם צב' סככים כגון סוכה שתחת הסוכה ל"ש לזכרו להכשר, דכיון דהנך צב' סככים מופלגים זה מזה, אם נדון דהסוכה נכשרת ע"י הסכך העליון, ע"כ דחלל הסוכה הוי עד סכך העליון, וא"כ חללה יותר מעשרים אמה].

והנה משמעות הרמב"ן דהא דסכך למעלה מעשרים אינו פוסל כנגדו, והא דסכך שמקצתו למטה מעשרים ומקצתו למעלה מעשרים מנטרף כולו להכשר, יסודם אחד, והא דהא תליא, ולמשנ"ת יש לבאר, דיסוד הנידון אי דינא דסוכה למעלה מעשרים אמה הוי דין בסכך או בסוכה, דאי הוי דין בסכך, א"כ הוי סכך פסול, וממילא הוי חילוק הפסול בכל הסכך והיה פוסל כנגדו, ואף בסכך אחד שמקצתו למטה ומקצתו למעלה היה פוסל, דכיון דהוי דין בסכך עזמו, הרי חלקו העליון הוי סכך פסול, אך אי הוי דין בסוכה ולא בסכך, ממילא לא פסיל כנגדו, וכמו"כ בסכך אחד הרי חלקו העליון אף מנטרף, דכיון דהוי דין בסוכה, הרי כל דאין חללה יותר מכ' ליכא טעם לפוסלה, ומנטרף כל הסכך להכשירה [וכשיטת הרשב"א (עירוזין ס) דלרצא ודאי ל"ש לאקשווי דמנטרף סכך פסול, ולמשנ"ת אף הרמב"ן מודה לזה, אלא דהיינו דוקא אי אמרי' דלמעלה מכ' לא חשיב סכך פסול, והיינו דל"ה דין בסכך אלא בסוכה, אך אי הוי דין בסכך, אף לרצא ע"כ חלק הסכך שלמעלה מכ' הוי סכך פסול ואף היכא דהוי סכך אחד].

ונראה לבאר ע"ד הנ"ל שיטת איכא מ"ד בצעל העיטור, דמחוצר פוסל כנגדו ושאר סכך פסול לא פסיל כנגדו, ונראה דאינהו סברי דשאר סכך פסול, כגון דבר המקבל טומאה או דבר שאין גידולו מן הארץ או סכך למעלה מכ', ל"ה דין פסול חיובי, אלא העדר הכשר, משא"כ מחוצר י"ל דהוי פסול חיובי, ומעתה היכא דאיכא סכך כשר וסכך פסול, בשאר פסולין דהוי העדר הכשר גרידא, שפיר מהני הסכך הכשר להכשיר הסוכה, אך במחוצר דהוי פסול חיובי, חייב דין הפסול בכל הסכך וכדנתבאר.

ומעתה יש לבאר נמי שיטת רש"י גבי אינטבא, דשאר הסוכה כשרה כדין פסול היוצא מן הסוכה, וביאר הרא"ש משום דלמעלה מעשרים לא הוי סכך פסול, ולמשנ"ת היינו דלא הוי כלל דין בעצם הסכך, אלא דין בסוכה, ומעתה יש לומר דדין סכך נאמר דכל דאיכא שיעור סוכה עס כל תנאי הכשר סוכה, ממילא מכשרינן לכל הסוכה ואף היכא דליכא תנאי הכשר

ונראה צביאור הדברים, דהנה בעיקר שיטת הראב"ה דסכך פוסל פוסל סכך כשר שכנגדו, לשון הריטב"א (טז) שהלך מן העליון הוא חשוב אף על פי שהוא מאוחר ורואין התחתון שתחתיו כאלו אינו כלל עכ"ל, ולפ"ר משמע דלעולם דיינינן דהסכך העליון הוא המזיל, ומשום דהחמה פוגעת תחילה בסכך העליון ואיהו מונע כניסת החמה, וממילא הוא לצדו חשיב סכך ולא התחתון.

אך יל"ע בזה, דהרי מכשרינן בעשרות קרניים אע"ג דאין הסכך עשוי לכל ולא עביד כלל, וע"כ דסגי דהסכך מנד עזמו חזי למעבד כל, ולא קפדינן במה די ש דבר מוקדם המונע החמה [ולכא' היה מקום לדון דהא דמכשרינן התם היינו משום דאילו הייתה החמה בראש כל אדם היה הסכך עושה כל, ויעוין בחומ' (כז א ד"ה קנה) אך מדאמרינן בגמ' דטעמא דמכשרינן משום דל עשרות קרניים מהכא איכא כל סוכה, משמע דבאמת דיינינן על החמה הבאה מן הצד, אלא דסגי בהא דהסכך מנד עזמו חזי למעבד כל, ולא קפדינן במה דאיכא דבר אחר הקודם למנוע כניסת החמה, ולכאורה אין לחלק בזה בין סכך פסול למעלה לבין פסול מן הצד, כיון דבלא"ה באתו מקום לעולם החמה באתה רק מן הצד (וכן אף אי דינא דלינתה מרובה ודינא דרבי זירא תרי דיני נינהו, מ"מ לענין דין סכך ליכא לאיפלוגי בזה)].

והנה מלשון הרמב"ן משמע דסכך פוסל פוסל כנגדו בין היכא דהסכך הפסול למעלה ובין היכא דהסכך הפסול למטה, וכן מבואר להדיא בדברי המגיד משנה (פ"ה מסוכה הי"ג) יעוין שם, וחזינן דלא אמרינן דלעולם העליון דוקא הוא המזיל, אלא כל דאיכא סכך אחר מלצד הסכך הכשר הרי הוא פוסל, ולשון הראב"ה (סי' תריג) כיון שמונחין ענפי האילן כנגד הסכך הכשר זה וזה גורם פסול עכ"ל.

ונראה לדון בגדר הדברים, דאף צב' סככים חלוקין, דיינינן לתרווייהו כחד סכך, וכל דחדא מינייהו פסול, דין פסול חייב בכל הסכך, וי"ל דזהו מש"כ הראב"ה דזה וזה גורם פסול, היינו דכיון דתרווייהו מסככים, חייב דין הפסול דסכך הפסול בכל הסכך (ולכא' אין כוונתו לדינא דזה וזה גורם דעלמא).

ומעתה יש לבאר היטב הא דסכך גבוה מעשרים אמה אין פוסל כנגדו, ומשום ד"ל דהך דין לא הוי כלל דין פסול בעצם הסכך, אלא הוי דין בסוכה עזמה, דסוכה שחללה גבוה מעשרים אמה פסולה, ובפרט למאי דקי"ל כרצא (עירוזין ג ז)

* ואף דלשון הרמב"ן שם כיון שהעליון מאהיל על התחתון נמאץ מקצת התחתון עזמו פסול שאינו עשוי לכל שאותו עליון הפסול מסכך עליו ומצטלו עכ"ל, ומשמע לכאורה כשצרת הריטב"א [ועיקר דין סכך הפסול למטה והכשר למעלה, דמ"מ כל דאף בלאו הסכך הכשר איכא כל, חסר בשם סכך דידיה, וזהו מש"כ הרמב"ן דאינו עשוי לכל].

משנה (פ"ד מסוכה ה"ז) דנקט לעיקר דשיעורא דזע"ז הוי רק בקרקע ולא זעין כלל שיעור זע"ז בחלל ויעוין שם] אלא דממילא חייל נמי דין שיעור ז' בדפנות וכדמוכה בסוגיא דלקמן (ו א) וכן שיעור זע"ז בסכך וכדחזינן לקמן (יז א ובתוס' שם).

ומעתה נראה דהא דאזיר וסכך פסול פחות מג' מטרפי לשיעור סוכה, היינו כדנתבאר לעיל, דכל דרוז הסוכה מסוככת בסכך כשר, אף הך מיעוט דפחות מג' טפחים, דלית ביה חשיבות, הרי הוא בטל לשאר הסוכה, ונידונית כולה כמסוככת בסכך כשר, אך הא שייך דוקא כלפי סכך פסול או אזיר, משא"כ היכא דמקנת הסוכה גבוהה מעשרים אמה, הרי נתבאר דבכה"ג החסרון בקרקע הסוכה, ובזה י"ל דלא מנרפינן קרקע מצ' מקומות (ויעוין בחידושי רבינו חיים הלוי פי"ד משנת) ונמצא דליכא שיעור זע"ז בסוכה, ול"ד לאזיר וסכך פסול, דדיינינן לכולה כמסוככת, דהתם איכא סוכה אלא דאינה מסוככת, ובזה אמרינן דהמיעוט נגרר צטר הרוז ונידון כמסוכך בסכך כשר, אך הכא דהקרקע היא ענם הסוכה, כל דליכא שיעור זע"ז במקום אחד הרי ליכא שיעור סוכה.

סוכה, וה"נ סכך למעלה מכ', כיון דהוי סכך כשר בעצמותו, אלא דחסר ביה תנאי הכשר סוכה, מכשרינן ליה מדין פסל.

ויתבו להוסיף בזה, דהנה זעיקר פסולא דלמעלה מעשרים הקשו אמאי לא מכשרינן לחלקה העליון של הסוכה [ובאמת בירושלמי (ה"א) איכא מאן דמכשיר היושב בגובה הסוכה, אך בצבלי דפסלינן בלא מיעוט חזינן לא כן ואף בירושלמי דחי ליה יעו"ש] ומבאריס דבסוכה איכא דין קרקע, ולכאורה הוי כעין דין דפנות, ומעתה יש לומר דכשם דפסל היוצא מן הסוכה כשר בלא הכשר דפנות, ה"נ כשר בלא קרקע [אלא דלפ"ז לא מכשרינן שאר הסוכה אלא כנגד גובה האינטבא והוא מחודש, ויעוין באחרו'].

ומעתה נראה נמי לבאר הא דמאידיך גרע לענין להשלים שיעור סוכה, וכל דליכא באינטבא זע"ז לא מטורף שאר הסוכה ואף בפחות מג' טפחים, דהנה כבר נתבאר דתלתא דיני איכא בשיעור זע"ז, חדא בחלל הסוכה, והו יסוד הדין דזעין דתהא מחזקת כדי ראשו ורוזו ושולחנו [ונתבאר לעיל דאי איכא דין קרקע בסוכה היינו דזהו עיקר שם המקום, ויעוין במגיד